

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาตำบลดุงงู อำเภोजะแนะ จังหวัดนราธิวาส

Factors Promoting Community Strengthening: A Case Study of Dusong Yo Sub-District, Chanae District, Narathiwat Province

นุรมีมี ยู¹, โลลา สามะ², มูฮำหมัดคาน ดาโอ๊ะ³, คมวิทย์ สุขเสณีย์⁴

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,
406622009@yru.ac.th

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,
406622032@yru.ac.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,
406622040@yru.ac.th

⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,
Khomvit.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุงงู อำเภोजะแนะ จังหวัดนราธิวาส 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุงงู อำเภोजะแนะ จังหวัดนราธิวาส โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลดุงงู 1 คน กำนันตำบลดุงงู 1 คน สมาชิกสภาอบจ 1 คน ผู้ใหญ่บ้านตำบลดุงงู 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ 1 คน นักวิเคราะห์นโยบาย ตำบลดุงงู 1 คน ประชาชน 6 คน รวม 12 คน โดยมีวิธีการเลือกแบบเจาะจงและการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาวิเคราะห์ข้อมูล จำแนก และจัดระบบข้อมูลให้เป็นระบบ แล้วตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย แล้วนำข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์ (2) ด้านปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสภาพแวดล้อม (4) ด้านทุนเพื่อนหรือเครือข่าย และ (5) สถานภาพขององค์กรชุมชน โดยมีผู้นำท้องถิ่น ท้องที่และศาสนาทำงานควบคู่กัน ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วน 2) แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ (1) แนวทางด้านการศึกษา (2) แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม (3) แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม (4) แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา และ(5) แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

คำหลัก: ชุมชนเข้มแข็ง, ปัจจัยที่ส่งเสริม, ดุงงู

Abstract

This research aims to 1) study the factors that promote community strengthening in Dusongnyo Subdistrict, Chanae District, Narathiwat Province, and 2) study the guidelines for promoting community strengthening in Dusongnyo Subdistrict, Chanae District, Narathiwat Province. The research employed a qualitative research method with key informants including one Dusongnyo Subdistrict Administrative Organization Chairman, one Dusongnyo Subdistrict Headman, one Provincial Administrative Organization Council member, one Dusongnyo Subdistrict Village Headman, one government official, one Dusongnyo Subdistrict policy analyst, and six citizens, totaling 12 individuals. Data was collected using purposive sampling and in-depth interviews. Data was analyzed using content analysis, categorizing and systematizing the information, then interpreting and drawing inductive conclusions. The data was then presented as descriptive statements.

The research results found that 1) the factors that promote community strength are 5 aspects: (1) individual or human capital, (2) quantity and quality of activities, (3) materials or environment, (4) peer capital or network, and (5) status of community organizations, with local, local and religious leaders working together, and people participating in various activities. 2) the approaches to promoting community strength are 5 aspects: (1) educational approach, (2) quality of activities approach, (3) quality and environment approach, (4) religious activities approach, and (5) systematic work approach.

Keywords: Strong community, contributing factors, Dusongnyo.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความยากจนของประชาชนมาช้านาน อีกทั้งในปัจจุบันประเทศไทยยังประสบปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่แตกต่างกัน โดยขาดกระบวนการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาจนก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้ง ที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาของภาครัฐมุ่งเน้นการปฏิรูประบบการบริหารราชการส่วนกลาง การแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจโดยการขึ้นภาษีการแก้ไขปัญหาด้านสังคม เน้นที่การควบคุมและบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขให้ครอบคลุมรอบด้าน จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคมโดยการพัฒนาชุมชนในเขตเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และนำไปสู่เมืองที่น่าอยู่โดยภาครัฐ

จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาของเมืองและชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน และร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้นนโยบายจนถึงการประเมินผลนโยบายเพื่อประชาชนจะสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ โดยการดำเนินการของภาครัฐนั้นอาจไม่เพียงต้องอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม และสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต โดยต้องใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ชุมชน” ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่จะพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งของเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างยั่งยืน (จักรธร พลลดา, 2563)

“ชุมชนเข้มแข็ง” นั้น เป็นคำจำกัดความที่หมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ ต้องการที่จะพัฒนาชุมชนตนเองไปสู่สิ่งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนในชุมชนว่ามีความสามารถบริหารจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยชุมชนเข้มแข็ง นั้นคือชุมชนที่ประชาชนมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน สมาชิกในชุมชนใช้ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานระหว่างชุมชนกับสมาชิกในชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพราะทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมกัน กล่าวคือ “ชุมชน” คือ กลุ่มคนที่อยู่รวมกันตามพื้นที่ตามภูมิศาสตร์หรือกลุ่มคนที่อยู่รวมตัวกัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน (เปรมพัชร์สรณ์ อมรชัยพรพรณ และ ธเนศพล อินทร์จันทร์, 2568)

ความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลดุงขงอ อำเภोजะเณาะ จังหวัดนราธิวาส เกิดจากกระบวนการทางสังคมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน โดยมีรากฐานสำคัญอยู่ที่ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา และบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคนกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนแห่งนี้ไม่ได้เข้มแข็งเพราะโครงการใดโครงการหนึ่ง แต่เข้มแข็งเพราะ “คนในพื้นที่” มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบต่ออนาคตของตนเองชุมชนดุงขงอมีลักษณะเด่นด้านความเป็นเครือญาติและความผูกพันทางสังคม คนในพื้นที่ส่วนใหญ่รู้จักกัน มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล และช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ การทำสวนการจัดงานทางศาสนา หรือกิจกรรมของหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ทำให้ชุมชนมีความไว้วางใจกันสูง เมื่อเกิดปัญหาหรือความท้าทาย ชุมชนสามารถพูดคุย หาทางออกร่วมกันได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว ความสามัคคีจึงเป็นพลังสำคัญที่หล่อหลอมให้ชุมชนมีความมั่นคงทางสังคม อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตำบลดุงขงอมีความเข้มแข็ง คือบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่สั่งการเพียงฝ่ายเดียว แต่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การตัดสินใจหลายเรื่องจึงเกิดจากฉันทามติของคนในพื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุงขงอ อำเภोजะเณาะ จังหวัดนราธิวาส ควรพัฒนาบนฐานทุนภายในของชุมชน ทั้งทุนมนุษย์

ทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนทางศาสนา โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้การนำที่ โปร่งใสและยึดหลักศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว (นายมาหาดี บาโด, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 24 มกราคม 2569)

พื้นที่ตำบลดุงงู้อ อำเภोजะเนาะ จังหวัดนราธิวาส มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็งและได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน การทำงานควบคู่และเกื้อหนุนกัน ทุกกิจกรรมมีการปรึกษาหารือกัน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา ทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบและได้รับการยอมรับ พร้อมทั้งมีการสื่อสารข้อมูลให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้อย่างราบรื่น ไม่ทอดทิ้งกัน และมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุงงู้อ อำเภोजะเนาะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยและแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

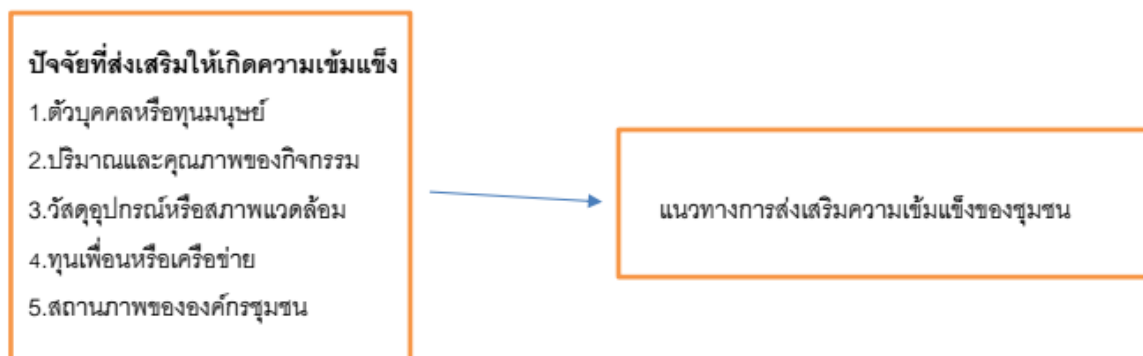
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ ตำบลดุงงู้อ อำเภोजะเนาะ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุงงู้อ อำเภोजะเนาะ จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุงงู้อ อำเภोजะเนาะ จังหวัดนราธิวาส อย่างเป็นระบบและชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานพัฒนาชุมชนและผู้นำท้องถิ่นในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ได้แนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตำบลดุงงู้อ อำเภोजะเนาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability Selection Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลดุงงูอ 1 คน
2. กำนันตำบลดุงงูอ 1 คน
3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส 1 คน
3. ผู้ใหญ่บ้านตำบลดุงงูอ 1 คน
4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ 1 คน
5. นักวิเคราะห์นโยบายตำบลดุงงูอ 1 คน
6. ประชาชน จำนวน 6 คน

รวมทั้งหมด 12 คน

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างข้อมูล

การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไปการดำเนินวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลดุงงูอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแนวทางในการกำหนด กรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ได้มาจากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งปัญหาของคำถามในการศึกษา โดยในการสัมภาษณ์นั้นให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังกล่าวและเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางกระบวนการการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสรุป ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในเขตพื้นที่ตำบลดงขงญอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส

2. ทำแผนเลือกกลุ่มเป้าหมายในตำบลดงขงญอ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดงขงญอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่และสมาชิกสภา อบจ

3. เมื่อผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ในแต่ละผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันจากนั้นใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์นั้นได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจให้เสร็จจึงนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ทำการนัดหมายและลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อสอบถามรายละเอียดบริบทพื้นที่ดงขงญอ ตลอดจนขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่องจนเกิดความไว้วางใจและพร้อมที่จะให้ข้อมูลจึงดำเนินการสัมภาษณ์

5. รวบรวมข้อมูลโดยชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าการพูดคุยในประเด็นอะไรบ้างโดยผู้ศึกษาจะติดตามสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลและพร้อมทั้งขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการทำการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์โดยผู้ศึกษาทำการลงพื้นที่

6. เมื่อสัมภาษณ์แล้วผู้ศึกษาจึงทำการตรวจสอบข้อมูลความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปวิเคราะห์ข้อมูลทางขั้นตอนเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดงขงญอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคลหรือทุนมนุษย์ 2) ด้านปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสภาพแวดล้อม 4) ด้านทุนเพื่อนหรือเครือข่าย และ 5) ด้านสถานภาพขององค์กรชุมชน

1. ด้านปัจจัยบุคคลและทุนมนุษย์

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลดงขงญอมีทุนมนุษย์ที่เข้มแข็ง เกิดจากความสามัคคี ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น และผู้นำ

ศาสนาทำงานประสานกัน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีความไว้วางใจในผู้นำ เปิดโอกาสให้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และเริ่มมีคนรุ่นใหม่เข้ามาจับบทบาทมากขึ้น จุดแข็งคือความร่วมมือและคุณธรรม ส่วนที่ควรพัฒนาคือการเสริมทักษะใหม่และเพิ่มบทบาทเยาวชนเพื่อความยั่งยืน

2. ด้านปัจจัยปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลชงญอมมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นและหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา สังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยยึดหลักศาสนาเป็นศูนย์กลางและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง คุณภาพและความสำเร็จวัดจากความร่วมมือ ความสามัคคี และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ความต่อเนื่องเกิดจากผู้นำที่เข้มแข็ง การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก และการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนสามารถรับมือปัญหาและดำเนินกิจกรรมได้อย่างยั่งยืน

3. ด้านปัจจัยวัสดุอุปกรณ์หรือสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลชงญอมมีทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญ เช่น พื้นที่เกษตร แหล่งน้ำ พื้นที่สาธารณะ มัสยิด ศาลาประชาคม รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนทรัพยากรโดยรวมมีแนวโน้มคงที่ แม้บางส่วนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจและการใช้ที่ดิน ชุมชนมีการดูแลรักษาโดยปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ยึดหลักศาสนา และมีกติกาการใช้ทรัพยากรผ่านเวทีประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

4. ด้านปัจจัยทุนเพื่อนและเครือข่าย

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลชงญอมมีทุนเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งภายใน เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ กลุ่มสตรี เยาวชน และภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณ ความรู้ และโครงการพัฒนาอาชีพ การทำงานเป็นเครือข่ายช่วยให้ชุมชนแบ่งปันทรัพยากรแก้ปัญหาาร่วมกัน และระดมความร่วมมือได้ดี ตัวอย่างความสำเร็จคือโครงการอบรมอาชีพที่ช่วยเพิ่มรายได้ครัวเรือน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญคือความไม่ชัดเจนของบทบาท ความเห็นที่หลากหลาย และข้อจำกัดด้านเวลาและศักยภาพของบางครัวเรือน แต่โดยรวมเครือข่ายยังเป็นพลังสำคัญที่เสริมความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

5. ด้านปัจจัยสถานภาพขององค์กรชุมชน

องค์กรชุมชนตำบลชงญอมมีภาพลักษณ์เป็นชุมชนที่สามัคคี ผู้นำเข้มแข็ง และยึดหลักศาสนาอิสลามในการบริหารจัดการ ทำให้การทำงานเป็นระบบและมีเอกภาพ ได้รับการยอมรับในด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การยอมรับสะท้อนผ่านความร่วมมือของประชาชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก องค์กรยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมความคิดเห็นและเป็นตัวแทนประสานงานให้ชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางด้านการศึกษา 2) แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม 3) แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม 4) แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา และ 5) แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

1. แนวทางด้านการศึกษา

ชุมชนตำบลดงขี้เหล็กมีทุนมนุษย์คุณภาพ แม้จำนวนประชากรไม่มากแต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือและไว้วางใจกันสูง พร้อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนผู้นำมีความรู้ ความสามารถ โปร่งใส และยึดหลักศาสนา ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่เข้มแข็ง แม้ยังต้องส่งเสริมเรื่องการศึกษาในบางกลุ่ม

2. แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม

องค์กรชุมชนตำบลดงขี้เหล็กมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้กิจกรรมมีคุณภาพทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์ เช่น เสริมรายได้และสร้างความสามัคคี การทำงานแบบเครือข่ายและการขยายกิจกรรมใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความร่วมมือ แบ่งปันทรัพยากร และเสริมความมั่นคงของชุมชน เมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤติ ชุมชนใช้การประชุมหารือร่วมกันและช่วยเหลือกันแบบครอบครัวต่อครอบครัว ภายใต้หลักศาสนา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม

ชุมชนตำบลดงขี้เหล็กมีทุนทางกายภาพและทรัพยากรในระดับเหมาะสม โดยมีมัสยิดและพื้นที่ส่วนกลางเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งด้านศาสนา สังคม และเศรษฐกิจ แม้ทรัพยากรไม่มากแต่ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า ชุมชนมีการบริหารจัดการร่วมกัน วางกติกาชัดเจน และช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่ส่วนรวมอย่างมีความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความยั่งยืน ทุนด้านวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมจึงเป็นฐานสำคัญที่เสริมความสามัคคี ความโปร่งใส และความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

4. แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา

ชุมชนตำบลดงขี้เหล็กมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในทุกระดับ ทั้งครอบครัว หมู่บ้าน และตำบล มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น งานศาสนา ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสามัคคี เครือข่ายสามารถพึ่งพาอาศัยและระดมทรัพยากรภายในได้ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าบริเวณมัสยิดที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว

5. แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

องค์กรชุมชนตำบลดงขี้เหล็กได้รับการยอมรับจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด ในด้านความสามัคคี ความเข้มแข็งของผู้นำ การทำงานเป็นระบบ และการยึดหลักศาสนาเป็นแนวทาง

พัฒนา การยอมรับดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เข้าถึงงบประมาณ ความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือได้มากขึ้น ทำให้องค์กรมีศักยภาพและอำนาจต่อรองสูงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและแนวทางการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภोजะแนะ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะตัว โดยเฉพาะการยึดหลักศาสนาและความสัมพันธ์แบบเครือญาติเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภोजะแนะ จังหวัดนครราชสีมา

ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการบูรณาการหลายองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ได้แก่ โครงสร้างผู้นำที่ทำงานประสานกันโดยยึดหลักศาสนาเป็นฐาน ความศรัทธาและความไว้วางใจของประชาชนที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมสูง ความสามัคคีและความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมและมีกติกาชัดเจน รวมถึงเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกที่ช่วยเสริมศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณธรรม ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบ เข้มแข็ง และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ด้าน

1.1 ปัจจัยด้านตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์

มีความสามัคคีสูงแบบเครือญาติ ใช้ "หลักศาสนาอิสลาม" เป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต ผู้นำ (ศาสนา ท้องที่ ท้องถิ่น) ทำงานประสานกันเป็นหนึ่งเดียว และเริ่มเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม

1.2 ปัจจัยด้านปริมาณและคุณภาพกิจกรรม

มีกิจกรรมหลากหลายและต่อเนื่อง ทั้งด้านศาสนาและพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจร่วมกัน ทำให้ชุมชนรับมือกับวิกฤตได้ดี

1.3 ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อม

มีทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ (มัสยิด/ศาลา) เป็นฐานการพัฒนา มีกติกาการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรมผ่านเวทีประชาคม

1.4 ปัจจัยด้านทุนเพื่อนและเครือข่าย

มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งภายใน (กลุ่มสตรี/เยาวชน) และภายนอก (ภาครัฐ) ช่วยสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ในการสร้างอาชีพ

1.5 ปัจจัยด้านสถานภาพองค์กรชุมชน

องค์กรมีความเป็นเอกภาพและน่าเชื่อถือ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประสานงานที่มีระบบและโปร่งใส เป็นที่ยอมรับของคนในและนอกพื้นที่

2. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดุขงญอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส

การพัฒนาชุมชนดุขงญอมุ่งเน้นการใช้ “ทุนทางสังคมและหลักศาสนา” เป็นแกนกลาง โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและความเชื่อมั่นในผู้นำที่โปร่งใสเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ (ด้านการศึกษา และระบบงาน) มีการบริหารจัดการพื้นที่ส่วนรวมและมีสยิดให้เป็นศูนย์กลางกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (ด้านสภาพแวดล้อม) พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เหนียวแน่นผ่านกิจกรรมทางศาสนา และการวางแผนงานอย่างมีส่วนร่วม (ด้านคุณภาพกิจกรรมและศาสนา) ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง มีระบบการทำงานที่ชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับ และสามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาได้แบบครบครันอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ด้าน

2.1 แนวทางการศึกษา

มุ่งยกระดับทักษะใหม่ๆ ให้แก่ประชากร โดยอาศัยพื้นฐานความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่มีอยู่เดิมเป็นตัวขับเคลื่อน

2.2 แนวทางด้านคุณภาพกิจกรรม

เน้นการวางแผนล่วงหน้าและขยายเครือข่ายกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างรายได้และเสริมความมั่นคง โดยใช้กระบวนการ "ครอบครัวช่วยครอบครัว" ภายใต้อาณาเขตศาสนา

2.3 แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม

พัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่ส่วนกลาง (โดยเฉพาะมัสยิด) ให้เป็นศูนย์กลางทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด

2.4 แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา

ใช้กิจกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือกระชับความสัมพันธ์และระดมทรัพยากรภายในชุมชน (เช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าบริเวณมัสยิด) เพื่อความรวดเร็วในการแก้ปัญหา

2.5 แนวทางการทำงานอย่างเป็นระบบ

รักษามาตรฐานการทำงานที่โปร่งใสและมีระบบ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและดึงดูดงบประมาณ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดงขญอในการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กรณีศึกษาตำบลดงขญอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำศาสนา และประชาชนในพื้นที่ตำบลดงขญอ มีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดงขญอ อำเภอจะนะ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดงขญอเกิดจากการบูรณาการทุนหลายด้านโดยมีทุนมนุษย์และหลักศาสนาอิสลามเป็นฐานสำคัญ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานประสานกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใสและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดและตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมของชุมชนมีความหลากหลายครอบคลุมด้านศาสนา สังคม และคุณภาพชีวิต โดยเน้นการมีส่วนร่วมและความสามัคคีเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ชุมชนยังมีทรัพยากรและพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนา พร้อมทั้งมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกที่ช่วยเสริมศักยภาพในการดำเนินงาน แม้องค์กรชุมชนจะได้รับการยอมรับและมีภาพลักษณ์ที่เข้มแข็ง แต่ยังคงส่งเสริมการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่และเสริมศักยภาพทรัพยากร เพื่อความยั่งยืนในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับรัฐพล สุวรรณประสม. และคณะ (2566) กล่าวถึงชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการตนเอง และแก้ไขปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาในชุมชนผสมผสานความร่วมมือจากท้องถิ่น ภาครัฐภาคเอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสรุปชุมชนเข้มแข็ง คือชุมชนที่สามารถจัดการกับชุมชนของตนในแง่เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการรวมตัวกันทำกิจกรรม ทำความเข้าใจ ร่วมกันรักษาสິงที่มีอยู่ สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ และดูแลไม่ให้ผลกระทบที่ไม่ดีเข้ามาสู่ชุมชนของตน

2. แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ตำบลดงขญอ อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดงขญอ โดยเฉพาะทุนมนุษย์และทุนทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ผู้นำที่มีความรู้โปร่งใส และยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางยังทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในระดับสูง ขณะเดียวกัน การมีศูนย์กลางทางศาสนาและพื้นที่ส่วนรวมที่บริหารจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ สะท้อนถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพึ่งพาตนเองของชุมชน การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกยิ่งต่อกย้ำ

ถึงศักยภาพเชิงโครงสร้างและความน่าเชื่อถือขององค์กรชุมชน โดยภาพรวมจึงกล่าวได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลดุขงญอเกิดจากการบูรณาการทุนหลายด้านภายใต้การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ นำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนในระยะยาวประกอบด้วย 5 ด้าน

2.1 แนวทางด้านการศึกษา

ชุมชนตำบลดุขงญอมีทุนมนุษย์คุณภาพ แม้จำนวนประชากรไม่มากแต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือและไว้วางใจกันสูง พร้อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนผู้นำมีความรู้ ความสามารถ โปร่งใส และยึดหลักศาสนา ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่เข้มแข็ง แม้ยังต้องส่งเสริมเรื่องการศึกษาในบางกลุ่ม

2.2 แนวทางด้านคุณภาพของกิจกรรม

องค์กรชุมชนตำบลดุขงญอมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้กิจกรรมมีคุณภาพทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์ เช่น เสริมรายได้และสร้างความสามัคคี การทำงานแบบเครือข่ายและการขยายกิจกรรมใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความร่วมมือ แบ่งปันทรัพยากร และเสริมความมั่นคงของชุมชน เมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤติ ชุมชนใช้การประชุมหารือร่วมกันและช่วยเหลือกันแบบครอบครัวต่อครอบครัว ภายใต้หลักศาสนา ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

2.3 แนวทางด้านคุณภาพและสภาพแวดล้อม

ชุมชนตำบลดุขงญอมีทุนทางกายภาพและทรัพยากรในระดับเหมาะสม โดยมีมัสยิดและพื้นที่ส่วนกลางเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งด้านศาสนา สังคม และเศรษฐกิจ แม้ทรัพยากรไม่มากแต่ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า ชุมชนมีการบริหารจัดการร่วมกัน วางกติกาชัดเจน และช่วยกันดูแลรักษาพื้นที่ส่วนรวมอย่างมีความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความยั่งยืน ทุนด้านวัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมจึงเป็นฐานสำคัญที่เสริมความสามัคคี ความโปร่งใส และความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

2.4 แนวทางด้านกิจกรรมศาสนา

ชุมชนตำบลดุขงญอมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในทุกระดับ ทั้งครอบครัว หมู่บ้าน และตำบล มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น งานศาสนา ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสามัคคีเครือข่ายสามารถพึ่งพาอาศัยและระดมทรัพยากรภายในได้ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าบริเวณมัสยิดที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว

2.5 แนวทางด้านการทำงานอย่างเป็นระบบ

องค์กรชุมชนตำบลดุขงญอได้รับการยอมรับจากหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด ในด้านความสามัคคี ความเข้มแข็งของผู้นำ การทำงานเป็นระบบ และการยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางพัฒนา การยอมรับดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เข้าถึงงบประมาณ ความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือได้มากขึ้น ทำให้องค์กรมีศักยภาพและอำนาจต่อรองสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลชงญอและหน่วยงานพัฒนาชุมชน ควรบูรณาการผลการวิจัยเข้ากับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตำบลชงญอ อำเภอจะนะ พร้อมทั้งส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบ เพื่อให้การพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

2. ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการของชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังตำบลหรืออำเภอใกล้เคียงในจังหวัด จังหวัดนราธิวาส เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความเข้มแข็งของแต่ละพื้นที่

2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกเพิ่มเติม เช่น บทบาทของสถาบันครอบครัว บทบาทผู้นำศาสนา หรือผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบต่อความเข้มแข็งของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จักรธร พลคชา. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสลาภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด* [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เปรมทัชสรณ์ อมรชัยพรณ และธนศพล อินทร์จันทร์. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอมกนัย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 6(1), 100-108.
- รัฐพล สุวรรณประสม. และคณะ. (2566). *ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดสงขลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). *ประชาคมตำบล*. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- วสันต์ มาชัยภูมิ และอัญชลี นรินทร. (2567). ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านภูน้ำพุ ตำบลทับทิม อำเภอกงค้อ จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิชาการนวัตกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร* [หรือชื่อวารสารต้นฉบับที่คุณอ้างอิง], ปีที่(ฉบับที่), หน้าที่ปรากฏ.

อุบัยติลละห์ มะยูนุ. (2566). บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา
บ้านทอน หมู่ 11 ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.